

Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinde Din Sosyolojisi Alanında Tamamlanmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma

IHSAN ÇAPCI OĞLU
AR. GÖR., ANKARA Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ
e-mail: icapci@divinity.ankara.edu.tr

abstract

A Research on the Master and Ph.D Theses in the Sociology of Religion in Faculty of Divinities in Turkey. The scientific study of religion in the West began at the first quarter of the eighteenth century. During this time, numerous work on religion, especially sources of religion/religions had been published. However, history of systematic and comparative study about the sociology of religion back to German sociologist Max Weber. Since his time, the scientific study of religion has also been carried out in Islamic and Turkish World. This paper introduces the works of master and ph.D theses are completed in all Turkish theological faculties since 1969. For this purpose, we used statistical data and analysis which are collected about master and ph.D. theses.

key words

Master and Ph.D Theses, Turkish Sociology of Religion, Sociology of Religion, Bibliography.

Giriş

Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinde ilk din sosyolojisi araştırmaları, 1949'da Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin kurulmasıyla birlikte başlamış, bu alanda doktora düzeyinde ilk araştırma ise, 1969 yılında tamamlanmıştır.¹ Bu araştırmada, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin kuruluşundan günümüze kadar ülkemizdeki İlahiyat Fakültelerinde tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin ve bazı değişkenlere göre dağılımlarının tespiti amaç-

¹ M. Rami Ayas'ın 1966-1969 yılları arasında hazırladığı "Türkiye'de İlk Tarikat Zümreleşmeleri Üzerine Din Sosyolojisi Açısından Bir Araştırma" adlı doktora tezinin değerlendirme jürisinde Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken, Prof. Dr. Mehmet Taplamacıoğlu ve Prof. Dr. Neşet Çağatay yer almıştır. Araştırma bir giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Girişte ana hatlarıyla din sosyolojisi, din ve dini tecrübenin ifade şekilleri üzerinde durulmaktadır. Birinci bölüm, "Tarikat zümre ve zümreleşmelerinin toplumsal zemini olarak Anadolu'da Türk-İslam toplum çevresinin teşekkülü ve öncesi" adını taşımaktadır. İkinci bölümde Anadolu'da ilk dini-tasavvufi zümreleşmeler ele alınmaktadır. Araştırma tarihsel perspektifte Anadolu'nun dini-tasavvufi çeşitliliği üzerine yapılan genel bir değerlendirme ile sonuçlandırılmıştır.

lanmıştır. Bu amaçla, öncelikle tespit edebildiğimiz 240 tezin hazırlandığı sosyal bilimler enstitüsü, danışmanı, yılı ve bibliyografik künyesi belirtilmiştir. Daha sonra, tezlerin fakültelere, tamamlandığı yıla ve türüne göre kategorik dağılımları verilmiş, genel bir değerlendirme yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Tablo 1- Tezlerin Genel Dağılımı

Uzmanlık Derecesi	N	%
1- Yüksek Lisans	183	% 75
2- Doktora	57	% 25
Toplam	240	% 100

Tablo 1’de görüldüğü gibi 1969 yılından bu tarafa ilahiyat fakültelerinde din sosyolojisi alanında toplam 240 tez hazırlanmıştır. Bu tezlerin % 75’ten fazlası yüksek lisans; yaklaşık % 25’i ise doktora düzeyindeki araştırmalardan oluşmaktadır.

Tablo 2- Tezlerin Fakülteleere Göre Dağılımı

Sosyal Bilimler Enstitüsü	Yüksek Lisans	Doktora
1- Ankara Üniv. Sos. Bil. Ens.	20	13
2- Atatürk Üniv. Sos. Bil. Ens.	9	6
3- Cumhuriyet Üniv. Sos. Bil. E.	1	-
4- Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. E	11	2
5- Erciyes Üniv. Sos. Bil. Ens.	31	10
6- İnönü Üniv. Sos. Bil. Ens.	-	1
7- İstanbul Üniv. Sos. Bil. Ens.	8	6
8- Marmara Üniv. Sos. Bil. Ens.	31	4
9- Ondokuz Mayıs Üniv. S.B.E	8	2
10- Sakarya Üniv. Sos. Bil. Ens.	-	1
11- Selçuk Üniv. Sos. Bil. Ens.	33	9
12- S. Demirel Üniv. Sos. Bil. E.	3	-
13- Uludağ Üniv. Sos. Bil. Ens.	24	3
14- Yüzüncü Yıl Üniv. Sos. B.E.	4	-
Toplam	183	57

Tablo 2’de tezlerin din sosyolojisi bilim dalının yüksek lisans ve doktora programlarını yürüten sosyal bilimler enstitülerine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre, bünyesinde en fazla yüksek lisans tezi tamamlanan üç enstitü, Selçuk (33), Erciyes (31) ve Marmara (31)’dir. Ayrıca, yüksek lisans tezlerinin % 50’den fazlası bu üç enstitüde hazırlanmıştır. Bununla birlikte, en fazla doktora tezinin Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde tamamlandığı görülmektedir (13). Bunu sırasıyla Erciyes ve Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüleri takip etmektedir.

Tablo 3- Tezlerin Kategorik Dağılımı

Tez Kategorisi	Yüksek Lisans	Doktora
1- Teorik	109	27
2- Ampirik	74	30
Toplam	183	57

Tablo 3'te görüldüğü gibi, yüksek lisans düzeyindeki bilimsel çalışmaların yaklaşık % 65'i kuramsal din sosyolojisi araştırmasıdır. Doktora tezlerinde ise, ampirik çalışmaların ağırlığının kısmen daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4- Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tez Yılı	Yüksek Lisans	Doktora
1- 1969-1974	-	1
2- 1975-1980	-	1
3- 1981-1986	1	4
4- 1987-1992	20	11
5- 1993-1998	87	18
6- 1999-2004	76	23
Toplam	183	57

Tablo 4'te Din sosyolojisi tezlerinin yıllara göre kategorik dağılımı verilmiştir. Buna göre, 1990'dan sonra gerek yüksek lisans gerekse doktora tezlerinin sayısında periyodik bir artış yaşanmıştır. Ayrıca, tezlerin yıllara göre nicel artışında özellikle son on yılda hızlı bir gelişme kaydedildiği görülmektedir.

Bu araştırmada yer alan yüksek lisans ve doktora tezlerinin belirlenmesinde, Yüksek Öğretim Kurulu Bilgi İşlem Merkezi Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Tezler Bölümü'nde kayıtlı tezler arasından ilgili merkezde ve elektronik ortamda yapılan taramalar başta olmak üzere, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Türkiye'deki diğer İlahiyat fakülteleri ve bağlı buldukları sosyal bilimler enstitülerinin kütüphanelerindeki kayıtlar esas kabul edilmiştir. Araştırma sonucunda tespit edebildiğimiz tezler aşağıda sırasıyla; yazarlarının soyadı, adı, tezin adı, tamamlandığı sosyal bilimler enstitüsü, yılı ve danışmanına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

a. Yüksek Lisans Tezleri

- Abalı, Nurullah. *Said Nursi'de Müslüman Hıristiyan Diyalogunun Sosyolojik İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995 [Dan: Doç. Dr. Yümni Sezen].

- Abuzer, Celil. *GAP Bölgesi Harran Yöresinde Dini ve Sosyal Hayat (Ubade Aşireti Örneği)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1996 [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Acar, Ekrem. *Sosyal Yapı ve Değişme Ekseninde Alt Kültür-Üst Kültür İlişkisi*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1999 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Akbaş, Ömer Faruk. *Batılılaşma ve Din 'Mihrap Dergisi Örneği' 1923-1924*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akgül].
- Akça, Güsoy. *İptidai Kavimlerde Din Anlayışları Teorileri ve Emile Durkheim*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Prof. Dr. Yümnü Sezen].
- Akgül, Mehmet. *Sanâyileşme ve Din: Sanâyileşme ve Din İlişkisinin Konya Organize Sanayi Bölgesinde Seçilen Bir Örnek Grup Üzerinde Araştırılması*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1991 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Akkaya, Cevdet. *Ahmet Cevdet Paşa'nın Din ve Cemiyet Görüşü*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1992 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Aktı, Ümit. *Şanlıurfa İlinde Dini Müesseseleşme ve Sosyal Fonksiyonları*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1997 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Albayrak, Ali. *Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Eski Türk Dini İnançlarının Tespiti ve Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1995 [Dan: Prof. Dr. Harun Güngör].
- Altıkardeş, İsmet. *Sosyolojik Açıdan İslâm'da Hoşgörü*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1987 [Dan: Doç. Dr. Enis Öksüz].
- Altıntaş, İsmail. *İstanbul Müftülüğüne Sorulan Sorular ve Verilen Fetvalar Işığında 12 Eylül 1980'den Bu Yana Türkiye'de Dini Hayatın Sosyolojik Analizi 'İstanbul Örneği'*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1997 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Altundal, İbrahim. *Toplumsallaşma Sürecinde Dinin Fonksiyonu*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1999 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].
- Aras, Cihat. *Sosyal Statü Göstergesi Olarak Şeyh, Seyyid ve Molla Kategorileri Van Gölü Çevresi Örneği*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2001 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Necdet Subaşı].
- Arslan, Mustafa. *Anadolu'nun Bir Taşra İlçesindeki İnsanların Dindarlık Boyutları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İskilip Örneği*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1997 [Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].

- Arslantürk, Hüseyin. *Türk Sosyoloji Tarihinde Mehmet İzzet ve 'Yeni İctimaiyat Dersleri' Adlı Eserinin Sosyolojik Değerlendirmesi*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1999 [Dan: Prof. Dr. Zeki Arslantürk].
- Atıcı, Muharrem. *Ziya Gökalp'e Göre 'Gelenek'*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Dr. Ali Coşkun].
- Avcı, Nazmi. *Hilmi Ziya Ülken'in Din Sosyolojisi Anlayışı*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1993 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Ayata, Mehmet Kasım. *Ardıç (Talas) Köyünde Sosyo-Kültürel Değişme ve Dini Hayat*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2002 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Aydemir, Salih. *Ziya Gökalp'in Eserlerinde Din Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Aydınalp, Halil. *Geride'de Dini Hayat*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Bağcı, Osman. *Yazgat ve Çevresindeki Ziyaret Yerleri Üzerine Tipolojik, Morfolojik ve Fenomenolojik Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1998 [Dan: Prof. Dr. Harun Güngör].
- Bağcıvan, Hasan Basri. *Adana Diziçi İlçesi Merkezindeki Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Dini İnanç, Tutum ve Davranışlarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1996 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Bakırcı, Mustafa. *İkinci Meşrutiyet Dönemi İslam Mecmasında Din Sosyolojisi Konularıyla İlgili Tartışmalar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001 [Dan: Prof. Dr. Yümni Sezen].
- Barış, İsmail. *Sosyolojik Açardan Belediyelerin Görevleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992 [Dan: Doç. Dr. Zekeriya Beyaz].
- Bayram, Menderes. *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nda Din ve Aile*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1999 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Kurt].
- Bıçakçı, Ahmet. *T. C. Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Kararlarının Sosyolojik Açardan İncelenmesi (1946-1965 Yılları Arası)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Bilgin, Meral. *Türkiye'de Sosyoloji Eğitimi ve Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Monografisi*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].

- Bilgin, Vejdi. *Sosyal Çözümle Din İlişkilerine Din Sosyolojisi Açısından Kavramsal Bir Yaklaşım*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].
- Birekul, Mehmet. *Sosyolojik Açıldan İlk Dörem İslam Toplumunda Kadın ve Aile*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2002 [Dan: Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Buyacı, Mehmet Yaşar. *Yaşlılarda Dini Hayat*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002 [Dan: Prof. Dr. Niyazi Usta].
- Can, Ali. *Ziya Gökalp'te Fıkıh-Sosyoloji İlişkisi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002 [Dan: Prof. Dr. Yümnü Sezen].
- Ceran, Ahmet Şeref. *XIII. Asrın Sosyal ve Kültürel Yapısı İçinde Hz. Mevlana'nın Yeri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya [Dan: Prof. Dr. Mehmet Aydın].
- Cinoğlu, Ekrem. *Köy Dindarlığı -Ardur Köyünde Dini Hayat ve Dindarlık Ölçütleri-*, Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2002 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Necdet Subaşı].
- Coşkun, Ali. *Nâimâ'nın Din ve Cemiyet Görüşü*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1990 [Prof. Dr. Ünver Günay].
- Coşkun, Hasan. *Sivas İli Altınayla İlçesi Yassıpınar ve Serinyayla Köylerinde Alelilik*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2001 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Çakır, Erdal. *Hüseyin Kazım Kadri'nin Din ve Toplum Görüşleri*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1987 [Dan: Dr. İzzet Er].
- Çakmak, Muhammet. *Dinî Bir Grup Olarak Aczimendilik*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Çalışkan, Zekeriya. *Sarız ve Çevresinde Yaşayan Açıkarların Öf ve Adetlerindeki Dini Unsurların Sosyolojik Tetkiki*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1992 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Çanakçı, Kadir. *Mevlana'nın Toplum ve Devlet Görüşü*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1999 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Çapcıoğlu, İhsan. *Sosyal Değişme Sürecinde Din ve Kadının Toplumsal Korunması - Kastamonu Örneği-*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Çelik, Ahmet Dursun. *İnegöl'ün İnanç Coğrafyası*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2002 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Çelik, Celaleddin. *Kır'an'da Toplumsal Değişme*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Yrd. Doç. Mehmet Bayyığıt].

- Çelik, Günay. *Peygami Safa'da Din ve Modernizm (Matmazel Noralya'nın Koltuğu, Dokuzuncu Haricîye Koşuşu ve Fatih-Harbiye Romanlarına Göre)*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1993 [Dan: Doç. Dr. İzzet Er].
- Çiçek, Dursun. *Postmodernizmin İslamcılar Üzerindeki Etkisi 'Türkiye Örneği'*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1996 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Çiftçi, Adil. *Erol Güngör Üzerine Bir Monografi Denemesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1989 [Dan: Doç. Dr. Erdoğan Fırat].
- Çimen, Latife. *1923'ten Günümüze Lise Sosyoloji Ders Kitapları ve Sosyalleştirme Düzeyleri*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1997 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Dağlı, Hatice. *Din Sosyolojisinde Dini Grupların Sınıflandırılması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001 [Dan: Doç. Dr. M. Emin Köktaş].
- Delihasan, Abdullah. *Katip Çelebi'nin Dini ve İctimai Görüşleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1992 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Demir, Fatma. *Türk Toplumunda Değişim ve Din: 'Erol Güngör Örneği'*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2000 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akgül].
- Demir, Veysel. *Din Görevlilerinin Fonksiyonları ve Sosyo-Kültürel Tesirleri Üzerine Bir Araştırma 'Bursa Örneği'*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1996 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Demirci, Burhanettin. *Türkiye'de Çağdaş Dini Dönüşümler (Bryan Wilson'ın Dinin Çağdaş Dönüşümleri Adlı Eseri Bağlamında)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001 [Dan: Doç. Dr. M. Emin Köktaş].
- Demirci, Ömür. *Televizyonun Kültür Üzerindeki Etkileri*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1999 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Demirkan, Yaşar. *Kentleşme Sürecinde Dini Yaşam (Eryaman Örneği)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003 [Dan: Doç. Dr. Niyazi Akyüz].
- Dikmen, Alaattin. *Elmalılı Tefsirindeki Sosyolojik Yaklaşımlar*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1995 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Doğan, Metin. *Kur'an'da Peygamber-Toplum İlişkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1998 [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Doğan, Yusuf. *Celal Nuri İleri'nin Dini ve İctimai Hayata Bakışı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştas].
- Doğmuş, Lokman. *Türkiye'de XVII. Yüzyıldaki Dini Çatışmalara Sosyolojik Bir Bakış*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002 [Dan: Prof. Dr. M. Rami Ayas].

- Durak, Hasan. *Şahsiyetin Oluşumunda Ailenin Rolü*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001 [Dan: Prof. Dr. Yümni Sezen].
- Düz, Durmuş. *Türkiye’de İç Göç ve Dini Hayat ‘Bengü Köyü (Samsun) Örneği’*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1997 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Efe, Adem. *Nakıbedliliğin Hâlidîye Kolu ve Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Cemâati*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1994 [Dan: Prof. Dr. M. Rami Ayas].
- Eker, Ahmet. *Kayseri ve Çevresinde Nazar İnanç ve Uygulamaları*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2000 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Elmaz, Mehmet. *Bir Dini Cemaat Lideri Olarak Mehmet Zahid Korku’da Sosyolojik Yaklaşımlar*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1997 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Emer, Yener. *Nurettin Topçu’nun Din ve Devlet Anlayışı*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1991 [Dan: Doç. Dr. İzzet Er].
- Erdiç, Şaban. *Sosyo-Kültürel Değişme ve Din İlişkileri ‘Yırcı Kasabası Örneği’*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2001 [Dan: Doç. Dr. Abdulvahap Taştan].
- Erdinç, Yasemin. *Ziya Gökalp’te Millet Kavramı ve Milletleşme Süreci*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000 [Dan: Prof. Dr. Zeki Arslantürk].
- Ergün, Kadir. *Kur’an-ı Kerim’deki Kısaların Sosyal Değişme Açısından İncelenmesi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1992 [Dan: Doç. Dr. İzzet Er].
- Eren, Selim. *Günümüzde Sorular ve Cevapların Işığında Dini Hayata Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Erkan, Sevim. *Toplumsal Değişmeler karşısında Taur Belirlemede Dini Gruplar ‘Fethullah Gülen Cemâati’*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].
- Erten, Hayri. *Din Sosyolojisi Açısından Hz. Ömer Dönemi ve Olayları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Eyice, Berrin. *Fransız Sosyoloğu Gabriel Le Bras’da Din Sosyolojisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988 [Dan: Prof. Dr. Mehmet Aydın].
- Eyüpoğlu, Osman. *Samsun İli Küçük Sarayı Sitesi’nin Sosyo-Ekonomik Yapısı İçinde Dinin Korunması*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].

- Ezerbolatoglu, Ulviye. *İletişimin Kütlesel Etkisi Bağlamında Türkiye’de Basının Dine Bakışı*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].
- Farkhadov, Ali. *Azerbaycan Türklerinin Etnik Kimliğinin Oluşumu*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Dr. Ali Coşkun].
- Fazlıoğlu, Emel. *Başnak Kimliğinin Oluşumu*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1999 [Dan: Dr. Ali Coşkun].
- Gasimova, Mihriban. *Azerbaycan’da Dini Hayat ‘Bakü Örneği’*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1999 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Niyazi Akyüz].
- Gedikli, Yaşar. *Modernleşme Din İlişkileri ve Modernleşmenin İslâm Toplumuна Giriş Sırası*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].
- Gözel, Halil. *Demokratik Sistemde Baskı Grupları*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Prof. Dr. Yümnü Sezen].
- Güçlü, Nuray Savcı. *Naima’ya Göre XVIII. Yüzyıl Osmanlı İktisadi Yapısı ve Toplumsal Sorunları*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Güllü, İsmail. *Almanya’daki III. Kuşak Türk Gençlerinin Dini Tutum ve Davranışları – Köln Örneği-*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2002.
- Günaydın, Mustafa. *Peygamberi Safa’nın Romanlarında Din ve Aile*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2000 [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Güngör, Özcan. *Modernizm Sürecinde Cami Cemaatinin Din Anlayışı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004 [Dan: Doç. Dr. Niyazi Akyüz].
- Güngör, Recep Kemal. *Ekonomi ve Aile Üzerine Görüşleri İle Tahir Çağatay*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 1997 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yılmaz Soyzer].
- Gürsoy, Şahin. *Milli Kimliğin Oluşumunda Dinin Rolü*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1996 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Niyazi Usta].
- Hocaogulları, Emine. *Sosyal Tabakalaşma ve İslam’da Kolektif*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2002 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Huca, Seyfettin. *Din Sosyolojisi Açısından İsrailoğullarının Mısır Dönemi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- İşçi, Uğur. *Köy Gençliği ve Din ‘Küpeli Köyü (Özutan/Kayseri) Örneği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1993 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].

- İçer, Osman. *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Süreci Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999 [Dan: Prof. Dr. Zekeriya Beyaz].
- İnceler, Halime. *İslamiyetteki Şekilselleşmenin Sosyal Bütünleşmeye Etkisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990 [Dan: Prof. Dr. Amiran Kurtkan Bilgiseven].
- Kaban, Engin. *Hasan Rami Efendi ve Çaykara Sosyo-Kültürel Hayatına Etkileri*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1997 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Kahraman, Hakan. *Sosyolojik Açardan Diyanet İşleri Başkanlığı Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993 [Dan: Doç. Dr. Zekeriya Beyaz].
- Kara, Zülküf. *Modern Türk Sosyoloji Literatüründe Osmanlı Dinselliği*, Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2002 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Necdet Subaşı].
- Karabacak, Mustafa. *Halim Sabit Şibay'da Din Sosyolojisi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2001 [Dan: Yrd. Doç. Dr. A. Yılmaz Soyger].
- Karaman, Kasım. *Göçmen Uyguların Dini Yaşayışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma 'Kayseri Örneği'*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1995 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Karaman, Mustafa. *Afyon Salar Kasabasında Toplumsal Hareketlilik, Değişim ve Dini Hayat Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2000 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Karşahin, Hakkı. *es-Seyid Osman Hulûsi Efendi'nin Tasavvufî Görüşleri ve Hâlidî Cemâati*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1998 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Karataş, Gülşen. *İslam Medeniyetinin Tarihsel Gelişimi ve İslam Dünyasının Meseleleri Hakkında Malik Bin Nebî'nin Görüşleri*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Kayacan, Murat. *Dini Gruplara Giriş ve Çıkış Motifleri (Dini Gruplara Giren Bireyler Üzerinde Sosyal Psikolojik Bir Araştırma)*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2002 [Dan: Prof. Dr. Hayati Hökelekli].
- Kertiş, Necati. *Kastamonu Yatırımlarının Sosyal Bütünleşme Açısından Bölge Halkı Üzerindeki Tesirleri*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1999 [Dan: Prof. Dr. Zeki Arslantürk].
- Keskin, İbrahim. *Zibniyet ve Davranış İlişkisi Açısından Kur'an-ı Kerim'de İrsan Tipolojileri*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1999 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].

- Keskin, Yahya Mustafa. *Trabzon İli İnanç Coğrafyası*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1995 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Kılıç, Ahmet Faruk. *M. Âkif Ersoy'un Din ve Toplum Anlayışı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995 [Dan: Doç. Dr. Yümnü Sezen].
- Kırboğa, Ziyaeddin. *Diri Gruplar Sosyolojisi Açısından İlk Dönem Alevi Düşüncesinin Teşekkülü*, Konya 1999 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akgül].
- Kırmlı, Mehmet. *Almanya'da Diyanet İşleri Türk İslam Birliği'ne (D.İ.T.İ.B) Bağlı Camilerde Çalışan Din Görevlilerinin Sorunları 'Kuzey Ren Westfalen Örneği'*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1997 [Dan: Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Kırtepe, Selçuk. *Din ve Liberalizm*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002 [Dan: Prof. Dr. Niyazi Usta].
- Kiraz, Nuri. *Türkiye'de 1980 Sonrası Yeni Düşünce Akımları ve Din (Sivil Toplum İkinci Meşruiyet, Neo-Osmanlılık ve Cedit Grubu Örneği)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya [Dan: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Kirman, Mehmet Ali. *Yeni Yaşla'da Dirî Hayat*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Koç, Alparslan. *Sosyal Bütünleşme ve Din İlişkisi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2001 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].
- Kodaz, Tevfik. *Oryantalizm ve Din 'İslam Örneği'*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Korkmaz, Hüseyin. *Sait Halim Paşa'nın Dirî ve İçtimai Görüşleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1994 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Korkmaz, Nurettin. *İbn Haldun'da Sosyolojik Kavramlar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Kömürcüoğlu, Ahmet. *Kıra'n'da Had Cezalarının Sosyolojik Tablîli*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1999 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Kurt].
- Kurt, Abdurrahman. *İslâm'ın İlk Döneminde Aile Müessesesi, Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1987 [Dan: Dr. İzzet Er].
- Kuru, Necip Fazıl. *Menzil Nakşîliği Merkez Cemaati Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1999 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Külünk, Hasan. *Yönetim Teorileri Açısından Özel Hastanelerde Yönetim Davranışları*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1999 [Dan: Prof. Dr. Zeki Arslantürk].

- Macit, Mustafa. *Halkın Din Çerçevesinde Beklentileri (Erzurum-Oltu Örneği)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2001 [Dan: Doç. Dr. Niyazi Usta].
- Mirzabaev, Mametbek. *Kırgızistan'da Dini Hayat (Oş Örneği)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Musaoğlu, Ebru. *Dini Tecrübe Gelişimine Sosyal Öğrenme Kuramı Açısından Bir Yaklaşım*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002 [Dan: Prof. Dr. Recep Yaparel].
- Nar, Çetin. S. *Ahmet Arusi'nin Sosyolojik Görüşlerinde Dini ve Mali Ursunlar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996 [Dan: Doç. Dr. Yümni Sezen].
- Neziri, Reyhan. *Kalkandelen ve Çevresinde Dini ve Sosyal Hayat*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2000 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Öğrak, Abdülkadir. *Türk Basınında Din-Toplum İlişkileri (1980-1990)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1994 [Dan: Doç. Dr. Hüsnü Ezber Bodur].
- Okumuş, Ejder. *Kırsan'da Toplumsal Çöküşün Nedenleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Öz, Nedim. *Ilgın'ın Tekke Köyündeki Manevi Halk İnançlarına Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Prof. Dr. Mehmet Aydın].
- Özcan, Recep. *Mehmet Akif'de Sosyal Problemlerimiz ve Çözüm Yolları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1994 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Özdemir, Selma. *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Eserlerinde Dini Temalar*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1997 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Özdemirkep, Muhammet. *Türk Sosyologlarının Din Görüşleri (Orhan Türkdoğan Örneği)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Özensel, Ertan. *Kentileşemeyen Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Kökenine Dair Sosyolojik Bir Araştırma*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1992 [Dan: Prof. Dr. Mehmet Aydın].
- Özer, Kamil. *Ziya Gökalp Sosyolojisinde İslamcılık ve Modernizm*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. M. Emin Köktaş].
- Özler, İbrahim. *Cemil Meriç'te Aydın Problemi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2000 [Dan: Doç. Dr. Niyazi Usta].

- Öztürk, Coşkun. *Cumhuriyete Geçiş Süreci ve Türk Romanlarına Göre Sosyal Değişme Olgusu 'Ahmet Hamdi Tanpınar Örneği' (1901-1962)*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Dr. Ali Coşkun].
- Öztürk, Ali İhsan. *İçel İl Merkezi'nin İnanç Coğrafyası*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1996 [Dan: Prof. Dr. Şaban Kuzgun].
- Özüdoğru, Halide Nur. *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Dini İnanç ve Tutumları ile Sosyo-Kültürel Beklenti ve Sorunları 'Konya Örneği'*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Pajaziti, Ali. *Geçiş Sürecinde Makedonya Üniversitesi Gençliği ve Din Olgusu*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Pala, Fatma Nur. *Liseli Kızların Sosyalizasyon Sürecine Katılmaları (İstanbul'daki Liseli Kız Öğrenciler Üzerine Bir İnceleme)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999 [Dan: Dr. Ali Coşkun].
- Polat, Fazlı. *Diyanet İşleri Başkanlığı Çerçevesinde Din-Toplum İlişkisine Bir Bakış (1980-1990)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1996 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Niyazi Usta].
- Saçınıtı, Ahmet. *Kır'an'da İdeal Toplum*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2001 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Kurt].
- Sarı, Süleyman Arif. *Ahmet Rıza'nın Sosyolojik ve Dini Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004 [Dan: Doç. Dr. Niyazi Akyüz].
- Savcı, Nural. *İslam Filozoflarında Bilim Sınıflaması ve Sosyoloji Anlayışı*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Savcı, Sunay Delilbaşı. *Kürtlerin Etnik Kökenleri İle İlgili Teoriler*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Serin, Mustafa. *Şerif Mardin ve Din Sosyolojisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1998 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Shauyenov, Didar. *Günümüzde Kazakistan'da Dini Yaşayış (Güney Kazakistan Örneği)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Sinanoğlu, A. Faruk. *Davende İlçesi Kasaba ve Köylerinde Dini Hayat*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1995 [Dan: Prof. Dr. Hüsnü Ezber Bodur].

- Sofuoğlu, Nilgün. *Talcott Parsons'ın Yapısal-İşlevsel Kuramı ve Din*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001 [Dan: Doç. Dr. M. Emin Köktaş].
- Solihat, Ade. *Endonezya'da Üniversite Öğrenci Hareketlerinin Sosyolojik Analizi '1998 Yılı Örneği'*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 2000 [Dan: Prof. Dr. Zeki Arslantürk].
- Suleymanov, Abülfez. *Azerbaycan'da Orta dereceli Okullarda Tarih Öğretimi ve Eğitiminde Sovyet İdeolojisinin Etkisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Doç. Dr. Zekeriya Beyaz].
- Şahin, Adem. *Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların Dini Duygu, Düşünce, Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1993 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Şahin, İlkay. *Gelenek ve Değişim Açısından Kadınların Dini Yaşantıları, Tutum ve Davranışları -Boğazlıyan Örneği-*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2002 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Şenay, Bülent. *Dini Cemaatler Sosyolojisi ve Hristiyan Cemaatleri*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1991 [Dan: Doç. Dr. İzzet Er].
- Şenlik, Mehmet. *Sait Halim Paşa'da Din-Devlet İlişkisi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1998 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Şimşek, Hacı Ahmet. *İslam'da Zekat Müessesesine Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1994 [Dan: Prof. Dr. Mehmet Aydın].
- Şişik, Cemile Zehra. *Bokradin ve Çevresinde Sosyal ve Dini Hayat*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2002 [Dan: Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Şulul, Halit. *Güneydoğu Raporlarında Din Ursunu*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2000 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Taş, Kemalettin. *Cemil Meriç'in Din ve Toplum Bakışı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Taşçeken, Mehmet. *Türkiye'de Devlet Tabirleri Politikası ve Planlı Dönemde Karnı Gelirleri İçindeki Payı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1991 [Dan: Doç. Dr. Zekeriya Beyaz].
- Taşgın, Ahmet. *Ereğli ve Çevresindeki Alemlerde Dini ve Sosyal Hayat*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1997 [Dan: Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Taştan, Abdulvahap. *Nesturi Misyonerlerin Orta Asya ve Çevresindeki Faaliyetleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1986 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].

- Tatlıoğlu, Durmuş. *Din Görevlilerinin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Sosyolojik Bir Bakış (Sivas İli Örneği)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 1989 [Dan: Prof. Dr. Yıldırım Arsan].
- Tekin, Hatice Vicdan. *Çumra'da Sosyal ve Dini Hayat*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1997 [Dan: Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Tekin, Mustafa. *Medana Celaleddin-i Rumi'de Din ve Toplum*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Toker, İhsan. *1940'lı Yıllar Sorunları Türk Sosyolojisinde Din Teması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1999 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Tombul, Abdurrahman. *Altınüzeri'de Dini ve Sosyal Hayat*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1995 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Tuğrul, Süleyman. *Felsefe ve İctimaiyat Mecmuası'nın (1927-1930) Türk Toplum Bilimindeki Yeri*, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İzmir 2002 [Dan: Prof. Dr. M. Rami Ayas].
- Turhan, Faruk. *Türkiye'de Sağ ve Muhafazakarlık 'Ali Fuat Başgil Örneği'*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya [Dan: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akgül].
- Uçar, Ramazan. *Abdullah Ceulet'te Din ve Batılılaşma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997, [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Ülver, Lütfü. *Peter L. Berger'in Sosyoloji Anlayışına Göre Modern Toplumda Din Sorunu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002 [Dan: Prof. Dr. M. Emin Köktaş].
- Ünal, Ahmet Zeki. *Dinliliğin Dönüşümü Bağlamında Laiklik ve Sekülerlik -Modern Türkiye Örneği-*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 1997 [Dan: Doç. Dr. Ahmet Bilgili].
- Ünal, Ali. *Sosyolojik Açılardan Dinler Arası Diyalog*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002 [Dan: Prof. Dr. Niyazi Usta].
- Ünal, Mahir. *Prof. Dr. Nihat Ninin'in Hayatı, Eserleri ve Sosyolojik Görüşleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997 [Dan: Doç. Dr. Zekeriya Beyaz].
- Ünal, Mehmet Süheyl. *Mistik Tecrübe Ölçeği'nin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2000 [Dan: Doç. Dr. Recep Yaparel].
- Ünsür, Muhammet Ali. *Danca Beldesinde Deprem Öncesi ve Sorunları Dini ve Sosyal Hayat*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].

- Ünal, Vehbi. Nurettin Topçu'nun Sosyolojik Görüşlerinde Dini Unsurlar, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1996 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Yalçın, Abdurrahim. *İnsan Davranışları ve Din (Psiko-Sosyal Bir Analiz)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1996 [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyığıt].
- Yavuz, Sefer. *Sabri F. Ülgener'e Göre Din-İktisat Ahlâki İlişkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002 [Dan: Doç. Dr. Niyazi Akyüz].
- Yavuz, Şaban. *Lise Öğrencilerinin Dini İnanç Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001 [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyığıt].
- Yavuzer, Hasan. *Haçbekaş Yöresi Bektaşî İnançlarının Din Sosyolojisi Yönünden İncelenmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1993 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Yayan, Abdurrahman. *Dini Grupların ve Hareketlerin Sosyolojisi 'Yahyalı Örneği'*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1992 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Yaylalı, Hüseyin. *Hız. Muhammed Dönemindeki Fitne Hadiselerine Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Yazgan, Tahsin. *Çağdaş Türk Sosyologlarında Din ve Toplum 'Errol Güngör Örneği'*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996 [Dan: Doç. Dr. Zeki Arslantürk].
- Yıldız, Köksal. *Ordu İli Perşembe İlçesine Bağlı Doğankeöy'deki Dini Hayat Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2002 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Yılmaz, Fatih Mehmet. *Hicri I-II. Asır İslam Toplumunda Sosyal Hayat ve Aile Yapısı (Mukayeseli Bir İnceleme)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2002 [Dan: Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Yılmaz, Hulusi. *Kentleşme Sürecinde Alemlik-Bektaşîlik*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 1998 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yılmaz Soyger].
- Yılmaz, Nîmet. *Hız. Aîşe'nin İlk Müslüman Toplumu Sosyolojik Etkileri (Din Sosyolojisi Açısından Karizmatik Tip Araştırması)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998 [Dan: Prof. Dr. Yümmi Sezen].
- Yılmazkan, Kadir. *Preys Sebâhaddin'in Din ve Toplum Görüşü*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1994 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].

- Yorgun, Mustafa. *Mezheplerden Doğan Cemaatleşme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990 [Dan: Prof. Dr. Amiran Kurtkan Bilgiseven].

b. Doktora Tezleri

- Akdoğan, Ali. *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçişte Dirû Hayat –Rize İl Merkezi Örneği-*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1999 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].
- Akgül, Mehmet. *Türk Toplumunun Değişim Sürecinde Din Anlayışları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1996 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Akyüz, Niyazi. *Ankara'nın Boğaziçi Sertinde Dirû Hayat ve Kentleşme Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Alperen, Abdullah. *Çağımız İslam Dünyasında Modernleşme Hareketleri ve Türkiye'deki Etkileri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1998 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Altıkardeş, İsmet. *Din Eğitiminin Sosyal Yapı ve Sosyal Bitinleşme ile İlişkileri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1991 [Dan: Prof. Dr. Enis Öksüz].
- Arslan, Mustafa. *Türk Popüler Dindarlığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2002 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Arslantürk, Zeki. *Türk Sosyoloji Tarihinde Nâimâ'nın Yeri ve Osmanlı Devletinin Çöküş Sebepleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1979 [Dan: Prof. Dr. Orhan Türkdöğen].
- Ayas, M. Rami. *Türkiye'de İlk Tarikat Zümreleşmeleri Üzerine Din Sosyolojisi Açısından Bir Araştırma*, Ankara 1969 [Din Sosyolojisi alanında hazırlanan ilk doktora tezidir. Tez değerlendirme jürisinde: Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken, Prof. Dr. Mehmet Taplamacıoğlu ve Prof. Dr. Neşet Çağatay yer almıştır].
- Aydemir, Salih. *Şeyh Mürid İlişkileriyle Belirlenmiş Dini Cemâat Şekli Olarak Tarikat Zümreleri (Şanlıurfa'da Yaşayan Kadiri Kolu Şeyh Sodey ve Müridleri Üzerine Yapılan Bir Din Sosyolojisi Araştırması)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1998 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Aydın, Mustafa. *Doğuş Dönemlerinin Işığında İslam'ın Toplumsal Şekillenışı ve Değişme Dinamikleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1991 [Dan: Prof. Dr. Mehmet Aydın].

- Bayyigit, Mehmet. *Üniversite Gençliğinin Dini İnanç, Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1989 [Dan: Prof. Dr. Hüseyin Aydın].
- Bilgin, Vejdi. *Sosyo-Kültürel Şartların Fıkhi Hükümlere Etkisi (Dini Hukukun Toplumsal Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2001 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Erkan Perşembe].
- Bodur, Hüsnü Ezber. *Dini İhyâ Hareketi Olarak Vahhâbiliğin Doğuşu, Gelişmesi, Sosyo-Politik ve Ekonomik Neticeleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1986 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Ceran, Ahmet Şeref. *XIII. Asırda Anadolu Selçuklularında Müslim Gayri-i Müslim Münasebetleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1992 [Dan: Prof. Dr. Mehmet Aydın].
- Cezayirli, Gülay. *Ankara'da Bir Medeni Topluluğu -Din Sosyolojisi Açısından Bir Araştırma-*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1996 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Coşkun, Ali. *Osmanlı Dönemi Dini Kurtuluş hareketleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996 [Dan: Prof. Dr. Yümnü Sezen].
- Çakmak, Muhammed. *Nakıbendiliğin Sosyolojik Evreni (Elazığ ve Siirt Örneği)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Çelik, Celaleddin. *Şehirleşme ve Din -Konya Örneği-*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2000 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Çetinkaya, Hasan. *Din Sosyolojisi Açısından Ayetlerin İniş Sebepleri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1982 [Dan: Prof. Dr. Mehmet Taplamacıoğlu].
- Çiftçi, Adil. *Fazlur Rahman'ın İslami Yenilikçiliğine Yorumlarıyla Bir Bakış*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1998 [Dan: Prof. Dr. Erdoğan Fırat].
- Efe, Adem. *Meşruiyet'ten Cumhuriyet'e İslamcılar ve Modernleşme*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2002 [Dan: Prof. Dr. İzzet Er].
- Efe, Fikret. *Geleneksel Toplum, Sanayileşme, Sosyal Değişme ve Din İlişkileri: Bayburt ve Kocaeli Örnekleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1997 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Er, İzzet. *Sosyal Gelişme ve İslâm*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1984.
- Eren, Selim. *Sosyolojik Açardan Ordu Yöresi Alelihiği*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].

- Erten, Hayri. *Konya Şer'iyye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı (XVIII. Yüzyılın İlk Yarıy)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2000 [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Karaman, Ramazan. *Mersin'de Tarım ve Sanayi İşçisi Kesimlerinde Dini Yaşayışın Karşılaştırılması*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1992 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Karaaslan, Halis. *Milli Mücadele Döneminde İç İşyanların Çıkışında Dini Faaliyet ve Propagandanın Rolü*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1997 [Dan: Prof. Dr. Erdoğan Fırat].
- Kaya, Kamil. *Sosyolojik Açılardan Türkiye'de Din-Devlet İlişkileri ve Diyanet İşleri Başkanlığı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1994 [Dan: Prof. Dr. Mustafa E. Erkal].
- Kayadibi, Fahri. *İsruçe (Zürih Kantoru)'de Türk İşçilerin Sosyal Sorunları Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1994 [Dan: Doç. Dr. Zekeriya Beyaz].
- Keskin, Yahya Mustafa. *20. Yüzyılda Tokat İlinin Sosyal ve Kültürel Yapısı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 1999 [Dan: Prof. Dr. Şaban Kuzgun].
- Kılıç, Ahmet Faruk. *Türkiye'de Din-Devlet İlişkilerinde Yönetici Seçimlerinin Rolü (1920-1960)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1999 [Prof. Dr. Musa Taşdelen].
- Kirman, Mehmet Ali. *Türkiye'de Bir Yeni Dini Cemâat Örneği Olarak Süleymanlık*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2000 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Kurt, Abdurrahman. *Tanzimat Döneminde Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısı (1835-1876) Bursa Örneği*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1994 [Dan: Doç. Dr. İzzet Er].
- Küçükkesici, Mustafa. *Hız Peygamber Döneminde Medine'nin Sosyal Yapısı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1999 [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Nalçacıoğlu, İlhami. *Neşehir'de Sosyal Tabakalaşma ve Din*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1987 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Nart, Tahsin. *Black Muslim Hareketi'nin Din Literatüründeki Yeri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1990 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Odabaşı, Fatma. *Türk Toplumunda Müzik ve Eğlence Anlayışı ile Din Duygusu Arasındaki İlişki (İstanbul Örneği)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001 [Dan: Prof. Dr. Yümni Sezen].

- Okumuş, Ejder. *Osmanlı Devleti'nde Tarzimat Dönemi Din-Devlet İlişkisi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999 [Prof. Dr. Zeki Arslantürk].
- Özdoğan, Öznur. *Dindarlıkla İlgili Bazı Faktörlerin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Özterlemez, Ayşenur. *Türk Toplumunda Din-Büyü İlişkisi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001 [Dan: Prof. Dr. Yümnü Sezen].
- Perşembe, Erkan. *Toplumsal Değişme ve Din İlişkileri (Ordu İli Merkez İlçesinin İki Köyünde Karşılaştırmalı Bir Araştırma)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1991 [Dan: Prof. Dr. M. Rami Ayas].
- Polat, Fazlı. *Sosyal Değişim ve Din İlişkisi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002 [Dan: Prof. Dr. Niyazi Usta].
- Sezen, Yümnü. *Dinin Diğer Sosyal Müesseseler Üzerindeki Tesirleri*, İstanbul 1987.
- Sezgin, Abdülkadir. *Türkiye'de Alevîlik-Bektaşîlik Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996 [Dan: Doç. Dr. Zekeriya Beyaz].
- Sinanoğlu, A. Faruk. *Genç Nüfusta Toplumsal Bütünleşme ve Dini Hayat 'Elbistan Örneği'*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002 [Dan: Prof. Dr. Niyazi Usta].
- Solmaz, Bünyamin. *Din Eğitimi ve Toplum Kalkınması*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1985 [Dan: Doç. Dr. Beyza Bilgin].
- Soyzer, Ahmet Yılmaz. *Şanlıurfa'nın Kısas Beldesi'nde Bir Toplumsal ve Kültürel Yapı Çözümlemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992 [Dan: Doç. Dr. Durali Yılmaz].
- Subaşı, Necdet. *Türk Aydınlarının Din Anlayışı: 1980 Sorunları Örneği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1995 [Dan: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Solmaz].
- Taş, Kemalettin. *Türk Toplumunun Diyanet İşleri Başkanlığına Bakışı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2001 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Taşgın, Ahmet. *Diyanet İşleri ve Çevresindeki Türkmen Alevîlerinde Dini Hayat*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003 [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Taştan, Abdulvahap. *Göç ve Din: Sosyo-Kültürel Değişme ve Kimlik Sorunu Çerçevesinde Kayserinin Ömerhaalı Köyünden Yurttaşına İşçi Göçü Olayının Göçmen İşçilerin Dini Yaşantılarına Etkileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1993 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].

- Tatlıoğlu, Durmuş. *Dini Cemaatlerin Yapısal-Fonksiyonel Analizi (Kayseri ve Ankara İlleri Rıfai Cemaati Örneği)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1995 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Tekin, Mustafa. *Türkiye’de Aydın Kadınlara Göre Din ve Kadın*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2003 [Dan: Doç. Dr. Mehmet Bayyigit].
- Togayhan, Adurrahman. *Toplumsal değişim ve Dini Cemaatleşme: ‘Kayseri Örneği’*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1998 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].
- Uçar, Ramazan. *Alevi-Bektaşî Geleneği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Abdal Musa Tekkesi Örneği)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003, [Dan: Prof. Dr. Münir Koştaş].
- Usta, Niyazi. *Sosyal Hareketlilik ve Din İlişkisi- Samanlı/Harza/Ilca Kasabası Örneği*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1992 [Dan: Doç. Dr. Hüsnü Ezber Bodur].
- Yapıcı, Asım. *Gençlerde Dini Kalıp Yargılar (Sosyal Psikolojik Bir Araştırma)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2002 [Dan: Prof. Dr. Ünver Günay].

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizdeki ilahiyat fakültelerinde din sosyolojisi alanında hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin genel istatistiksel dağılımına baktığımızda, son yıllarda, özellikle 1995 sonrası, tamamlanan tezlerin sayısında hızlı bir artış görülmektedir. Bu durum, doksanlı yıllarda ilahiyat fakültelerinin sayılarındaki artışın doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, ilahiyat disiplinleri içerisinde din bilimine ilginin her geçen gün artması, din sosyolojisine yönelik ilgi artışını da beraberinde getirmiştir. Özellikle son on yılda hazırlanan tezler içerisinde alan araştırmalarının sayısında periyodik bir artış gözlenmektedir. Şerif Mardin’in ifadesiyle dinin kitabi ya da teorik boyutlarından ziyade “günümüz Türkiye’sinde İslamiyet’in sokaktaki adamın fikri kalıplarını etkileme mekanizmasını”² anlama ve açıklama gayretü içerisinde olan ampirik din sosyolojisi araştırmaları, ülkemizin dini coğrafyasının tespiti ve tanınması açısından değerli bilgiler ve öneriler ihtiva etmektedir. Bu çerçevede, ülkemizde din hizmetlerinin yürütücüsü konumundaki Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yanı sıra, Nakşibendilik, Halvetilik, Mevlevilik ve Kadirlik gibi tarikat grupları; Süleymançılık, Nurculuk ve Aczimendilik gibi dini gruplar ya da yeni dini hareketler; Alevi-Bektaşiler, Abdallar ve Cafeniler gibi heterodoks

² Şerif Mardin, *Din ve İdeoloji* (9. Baskı), İletişim Yay., İst., 2000, s. 67.

gruplar hakkında gerek yüksek lisans gerekse doktora düzeyinde kapsamlı araştırmalar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, sosyo-kültürel değişme, gelişme, farklılaşma ve bütünleşme ile din arasındaki karşılıklı etkileşimlerin yakın dönem dini-sosyal tarihimizdeki örnekleri ve özellikle Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin sosyo-kültürel mirası din sosyologlarının araştırma konuları arasındadır. Bu araştırmaların ortaya çıkardığı sonuçların başta Diyanet İşleri Başkanlığı olmak üzere ülkemizdeki dini hizmet birimlerinin hizmet politikaları belirlenirken göz önünde bulundurulması, hizmet kalitesinin yükseltilmesine ciddi katkılar sağlayacaktır. Ayrıca, özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı'nun din bilimciler tarafından hazırlanacak projelere sağlayacağı destek, kurumlar arası işbirliğinin yanı sıra, ülkemizde yaşayan farklı İslam anlayışlarının din bilimsel metotlarla incelenmesi ve sağlıklı sonuçlara ulaşılması açısından kayda değer öneme sahiptir.